

VENDIM
Nr.36, datë 15.10.2007

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Vladimir Kristo	Kryetar i Gjykatës Kushtetuese
Gjergj Sauli	Anëtar i “ “
Fehmi Abdiu	Anëtar i “ “
Kristofor Peçi	Anëtar i “ “
Kujtim Puto	Anëtar i “ “
Xhezair Zaganjori	Anëtar i “ “
Petrit Plloçi	Anëtar i “ “
Sokol Berberi	Anëtar i “ “
Sokol Sadushi	Anëtar i “ “

me sekretare Brunilda Bara, në datë 2.5.2007, mori në shqyrtim në seancë gjyqësore me dyer të hapura çështjen nr.36 Akti që i përket:

KËRKUES: NJË GRUP DEPUTETËSH TË KUVENDIT TË SHQIPËRISË, përfaqësuar nga avokat Dashamir Kore, me autorizim.

SUBJEKTE TË INTERESUARA:

1. KUVENDI I SHQIPËRISË, përfaqësuar nga Lulzim Lelçaj, me autorizim.
2. KËSHILLI I MINISTRAVE, përfaqësuar nga Enkelejd Alibej, me autorizim.
3. AKADEMIA E SHKENCAVE, përfaqësuar nga Luan Omari, me autorizim.

OBJEKTI: 1. Shfuqizimi si i papajtueshëm me Kushtetutën i neneve 5, 6, 7 dhe 8 të ligjit nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademinë e Shkencave të Republikës së Shqipërisë”;

2. Pezullimi i zbatimit të ligjit nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademinë e Shkencave të Republikës së Shqipërisë”, deri në shpalljen e vendimit përfundimtar të Gjykatës Kushtetuese.

Kërkuesi, i ka kërkuar Gjykatës Kushtetuese të deklarojë të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë nenet 5, 6, 7 dhe 8 të ligjit të sipërcituar duke argumentuar në këto drejtime kryesore:

Së pari, neni 8 i ligjit bie në kundërshtim me nenin 18 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe nenin 14 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut. Akademikëve mbi moshën 75 vjeç u mohohet e drejta e votës, që ka të bëjë me të drejtën e tyre për të zgjedhur dhe për t’u zgjedhur në organet drejtuese të Akademisë së Shkencave. Akademikët vihen në pozita të pabarabarta, sepse anëtarët mbi 75 vjeç diskriminohen në raport me ata me moshë më të ulët. E drejta e zgjedhjes së anëtarëve të Akademisë është një e drejtë ligjore që buron nga pjesëmarrja në mbledhje dhe, për rrjedhojë, askush nuk mund të diskriminojë një person në ushtrimin e kësaj të drejte, nëpërmjet normës ligjore. Në mohimin e kësaj të drejte nuk jepen shkaqet që mund ta kenë detyruar ligjvënësin të përligj këtë diskriminim.

Së dyti, neni 7 i ligjit cenon një nga parimet e rëndësishme të ndërtimit dhe funksionimit të shtetit të së drejtës, atë të *sigurisë juridike*. Sipas ligjit të mëparshëm akademikët mbanin për tërë jetën titullin “akademik”, si dhe përfitonin pagën për të gjithë kohën e anëtarësimit. Në ligjin aktual, dispozita e sipërcituar e ka përkeqësuar dukshëm statusin dhe pozitën e akademikëve. Kjo dispozitë ligjore nuk është rezultat i ekzistencës së një interesi publik apo i kërkesave të shtetit social. Përderisa pa asnjë shkak të përligjur është prekur parimi i sigurisë juridike, kjo dispozitë duhet të shfuqizohet si antikushtetuese.

Së treti, mënyra e formulimit të neneve 5 dhe 6 të ligjit ka sjellë përjashtimin nga anëtarësia në Akademi e anëtarëve të jashtëm të saj, status që u njihet atyre në të gjithë praktikën botërore dhe parashikoheshin si të tillë në ligjin e mëparshëm. Aktualisht Akademia e Shkencave ka 5 anëtarë nderi, si dhe 21 anëtar të jashtëm të zgjedhur për kontribut shkencor të veçantë.

Së katërti, për shkak të heqjes së të drejtës së votës të një pjese të anëtarëve, neni 15 i

ligjit të atakuar është i pazbatueshëm, sepse ai ka parashikuar rregulla të riorganizimit të Akademisë së Shkencave për t'u zbatuar brenda 2 muajve dhe rregulla për zgjedhjen e organeve drejtuese për t'u zbatuar brenda 3 muajve nga hyrja në fuqi e ligjit. Për rrjedhojë, zgjedhja e organeve drejtuese, duke përjashtuar nga e drejta e votës akademikët mbi moshën 75 vjeç, nuk do të shprehte vullnetin e të gjithë anëtarëve të Akademisë.

Përfaqësuesit e Kuvendit të Shqipërisë dhe të Këshillit të Ministrave, kërkuar rrëzimin kërkesës duke parashtruar pretendimet e tyre në këto drejtime kryesore:

- Shkaku i vetëm, i parashikuar në dispozitat konkrete, është social dhe lidhet me moshën, ndërkohë që vetë mosha nuk përbën shkak mosdiskriminimi sipas Kushtetutës. Neni 14 i Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut nuk mund të merret për referim, sepse e drejta e votës së akademikëve nuk është e drejtë që mbrohet prej saj. Kuptimi i gjerë që mund t'i jepet për shkaqet e diskriminimit frazës “dhe çdo rrethanë tjetër”, të parashikuar në nenin 14, u referohet vetëm të drejtave të parashikuara në këtë Konventë;

- Nuk është prekur parimi i sigurisë juridike. Ndryshimi i të drejtës së fituar në formë dhe përmbajtje, qoftë edhe në kufizim të saj është gjithnjë i mundur kur bëhet fjalë për nevoja të arsyeshme për ndryshim dhe të diktuar nga interesi publik dhe në respektim të parimit të proporcionalitetit;

- Ligji nuk prek statusin juridik të akademikëve, megjithëse bën një rregullim të ri të Akademisë, i cili bazohet në një interes publik. Të drejtat e fituara të akademikëve janë ruajtur dhe nuk ka pasur asnjë përkeqësim të panevojshëm, arbitrar dhe të palogjikshëm. Dalja në pension në moshën 75 vjeç u garanton akademikëve vijueshmëri në ruajtjen e të drejtave të tyre. Të drejtat e tyre të fituara ata i ruajnë deri në daljen në pension. Besimi i tyre i ligjshëm tek shteti është ruajtur, dhe mbi këtë bazë, është respektuar parimi i proporcionalitetit. Gjithashtu, është rritur e drejta për shpërblim e tyre duke pasur parasysh një jetë akademike aktive;

- E drejta e votës ka ruajtur të njëjtën skemë si në ligjin e mëparshëm, sepse ka pasur edhe më parë anëtarë të jashtëm apo anëtarë nderi që nuk kishin të drejtë vote.

GJYKATA KUSHTETUESE,

dëgjo i relatorin e çështjes Sokol Sadushin, përfaqësuesin e kërkuar, përfaqësuesit e subjekteve të interesuara dhe pasi shqyrtoi çështjen në tërësi,

VËREN:

Kuvendi i Republikës së Shqipërisë, me ligjin nr.9655, datë 11.12.2006, ka shfuqizuar ligjin nr.9182, datë 5.2.2004 “Për Akademinë e Shkencave të Republikës së Shqipërisë”. Në dallim nga ligji i mëparshëm, ligji i ri sjell ndryshime në përbërjen dhe strukturimin e anëtarësisë së Akademisë së Shkencave, në marrëdhëniet e punës, të pagës dhe të shpërblimit të anëtarëve të saj, si dhe në të drejtën e votës për anëtarët e Akademisë mbi moshën 75 vjeç.

Sipas ligjit të shfuqizuar, Akademia e Shkencave kishte, në përbërje të saj, anëtarë të Akademisë (*akademikë*), anëtarë të jashtëm dhe anëtarë nderi, ndërsa sipas rregullimeve të bëra me ligjin në fuqi, përbërja e saj ndryshon me anëtarë të rregullt (*akademikë*), anëtarë të asociuar (*akademikë të asociuar*) dhe anëtarë nderi. Me ligjin nr.9182, datë 5.2.2004, anëtari i Akademisë mbante titullin “Akademik” për tërë jetën, si dhe përfitonte pagën për të gjithë kohën e anëtarësimit. Ligji aktual përcakton ndërprerjen e marrëdhënieve të punës për akademikët mbi moshën 75 vjeç, duke zëvendësuar pagën për të gjithë kohën e anëtarësimit me pensionin dhe me shpërblimin për titullin “Akademik”. Sipas këtij ligji, me kalimin e kësaj moshe anëtari i Akademisë nuk mund të ushtrojë funksione drejtuese, por mund të marrë pjesë në mbledhje të Asamblesë së Akademisë pa të drejtë vote.

Jo më pak se një e pesta e deputetëve, në cilësinë e kërkuar, kanë iniciuar një gjykim kushtetues, me anë të të cilit i kërkojnë Gjykatës Kushtetuese shfuqizimin e neneve 5, 6, 7 dhe 8 të ligjit nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademinë e Shkencave të Republikës së Shqipërisë”, si

dhe pezullimin e zbatimit të tij.

Në bazë të nenit 45 të ligjit nr.8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, mbledhja e Gjyqtarëve të Gjykatës Kushtetuese në datën 11.4.2007, me qëllim të parandalimit të pasojave që mund t’u vijnë interesave shtetërore, në përgjithësi, dhe Akademisë së Shkencave në veçanti, nga zbatimi i menjëhershëm i dispozitave ligjore të kundërshtuara për antikushtetutshmëri, ka vendosur pezullimin e zbatimit të nenit 15 të ligjit të sipërcituar, deri në hyrjen në fuqi të vendimit përfundimtar të saj.

Pretendimet e veta për papajtueshmërinë me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë të këtyre dispozitave ligjore, kërkuesi ka synuar t’i mbështesë duke argumentuar cenimin e parimit të sigurisë juridike, mohimin e të drejtave të fituara në mënyrë të ligjshme, diskriminimin e akademikëve për shkak të moshës, si dhe pamundësinë e zbatimit të ligjit për konstituimin dhe mirëfunksionimin institucional të Akademisë së Shkencave, për shkak të paqartësisë dhe të pasaktësisë së përmbajtjes së dispozitave të kundërshtuara.

Përsa pretendohet nga kërkuesi për cenim të parimit të sigurisë juridike, Gjykata Kushtetuese e gjen me vend t’i referohet jurisprudencës së vet, në të cilën ajo ka argumentuar se deri në çfarë mase siguria juridike, të drejtat e fituara, pritshmëria legjitime dhe besimi i qytetarëve tek shteti, që bazohen tek parimi i shtetit të së drejtës, do të përbëjnë mbështetje të fuqishme në funksion të ngritjes dhe të argumentimit të kërkesës për antikushtetutshmërinë e një norme ligjore.¹

Siguria juridike parakupton, veç të tjerash, besueshmërinë e qytetarëve tek shteti dhe pandryshueshmërinë e ligjit për marrëdhëniet e rregulluara. Besueshmëria ka të bëjë me faktin se qytetari nuk duhet të shqetësohet vazhdimisht për ndryshueshmërinë dhe pasojat negative të akteve normative që cenojnë dhe përkeqësojnë një gjendje të vendosur me akte të mëparshme. Parimi kushtetues i shtetit të së drejtës do të konsiderohet i dhunuar, nëse mohohen ose shkelen siguria juridike, stabiliteti ligjor dhe mbrojtja e pritshmërive të ligjshme. Ligjvënësi nuk mund të përkeqësojë në mënyrë të paarsyeshme gjendjen ligjore të personave, të mohojë të drejtat e fituara ose të shpërfillë interesat legjitime të tyre. Për të kuptuar dhe zbatuar drejt këtë parim, kërkohet, nga njëra anë, që ligji në një shoqëri të ofrojë siguri, qartësi dhe vazhdimësi, në mënyrë që individët t’i drejtojnë veprimet e tyre në mënyrë korrekte e në përputhje me të dhe, nga ana tjetër, vetë ligji të mos qëndrojë statik nëse duhet t’i japë formë një koncepti, siç është ai i drejtësisë në një shoqëri që ndryshon me shpejtësi.

Pas analizës që Gjykata Kushtetuese u ka bërë, në kuptim të parimit të shtetit të së drejtës dhe të sigurisë juridike, pretendimeve të kërkuesit për cenimin e të drejtave të fituara, që kanë të bëjnë me përkeqësimin e situatës ekonomike të akademikëve pas ndryshimeve të ligjit, ajo çmon se nenet 5, 6 dhe 7 të ligjit nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademinë e Shkencave të Republikës së Shqipërisë”, nuk vijnë në kundërshtim me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

Sipas nenit 2 të ligjit nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademinë e Shkencave të Republikës së Shqipërisë”, Akademia është person juridik publik. Financimi i Akademisë së Shkencave nga shteti i jep këtij të drejtën të përcaktojë në mënyrë të pakushtëzuar raporte me akademinë për të rregulluar marrëdhëniet e punës, të pagave, të pensionit, të mbështetjes materiale, të statusit dhe të anëtarëve të saj. Ndryshimi në të ardhurat e akademikut që mbush moshën 75 vjeç nuk vjen si rrjedhojë e drejtpërdrejtë e prekjes së pagës që ai merr si anëtar i Akademisë, sepse ai përbën rrjedhojën e një ndryshimi veçanërisht specifik në marrëdhëniet e punës, që i detyrohet, në radhë të parë, daljes në pension të tij. Vendosja e kriterit të moshës në ushtrimin e funksioneve publike a shtetërore zbatohet për të gjithë personat juridikë publikë që funksionojnë me financime nga shteti. Një rregullim i këtij lloji parashikohet jo vetëm në ligj, por edhe në disa dispozita të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë.

Pjesëmarrja me të gjitha angazhimet profesionale e shkencore, në kapacitet të plotë e të detyruar, deri në një moshë limit e nënkupton dhe e justifikon pagën për anëtarët e Akademisë së

¹ Vendimet nr.26, datë 2.11.2005; nr.34, datë 20.12.2005; nr.9, datë 26.2.2007 dhe nr.11, datë 4.4.2007 të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë.

Shkencave. Nga ana tjetër, është e nevojshme të merret në konsideratë fakti se mbajtja pa limit moshe e statusit të akademikut, si dhe paga e dhënë për këtë titull, që parashikoheshin me ligjin e mëparshëm, tashmë të shfuqizuar, ushtrojnë ndikimin e tyre të drejtpërdrejtë si në sistemin e anëtarësimit në Asambleen e Akademisë së Shkencave, ashtu edhe në vetë Buxhetin e Shtetit. Në këtë këndvështrim, caktimi i kufirit të moshës nga ligjvënësi, me qëllim ndërprerjen e marrëdhënieve të punës dhe daljen në pension të akademikëve, nuk përbën përkeqësim në mënyrë të paarsyeshme të gjendjes së tyre ligjore dhe, për rrjedhojë, nuk mund të shërbejë si argument për të shpallur se norma juridike që kundërshtohet është antikushtetuese.

Përsa i përket pretendimit për kufizim të statusit të akademikëve të futur me ligjin e ri, Gjykata Kushtetuese vlerëson se titulli “akademik” nuk u hiqet mbajtësve të tij, sepse sipas nenit 7 të këtij ligji, shpërblimin (dhe jo pagën) për këtë titull akademikët e rregullt e përfitojnë edhe pas moshës 75 vjeç. Sa i takon pretendimit të kërkuarit për përjashtim të anëtarëve të jashtëm nga statusi i akademikut, status që gëzohej prej tyre sipas ligjit të shfuqizuar, Gjykata Kushtetuese çmon se përfshirja ose jo e kësaj kategorie anëtarësh me karakter honorifik në strukturën e Akademisë nuk merr dimensionin e një të drejte të cenuar.

Në fushën e të drejtave që mbron parimi i të drejtave të fituara përfshihen kryesisht të drejtat themelore të individit, mbrojtja e të cilave shtrihet ndaj të gjitha fushave primare të marrëdhënieve ligjore civile. Ndryshimi i rregullimeve ligjore të një fushe të caktuar marrëdhëniesh, si atribut i pushtetit ligjvënës dhe si çështje që i takon gjykimit diskrecionar të këtij të fundit, duhet të mbajë parasysh respektimin e këtij parimi për ato të drejta mbi të cilat shtrihet dhe mbron ky parim. Mirëpo, të drejtat që kërkuarit i konsideron të cenuara nga ligji objekt shqyrtimi nuk përfshihen në të drejtat që mbron parimi i të drejtave të fituara, prandaj Gjykata Kushtetuese çmon se pretendimi i kërkuarit është i pabazuar.

Pretendimi tjetër i kërkuarit për antikushtetutshmërinë e nenit 8, ngre çështjen e diskriminimit për shkak të moshës që ligji i kundërshtuar u bën anëtarëve të Akademisë, duke iu mohuar atyre të drejtën e votës, gjë që shpie, sipas kërkuarit, në pamundësinë e zbatimit të ligjit për konstituimin dhe riorganizimin e Akademisë së Shkencave. Me arrijtjen e moshës 75 vjeç, anëtarëve të Akademisë u hiqet e drejta për të zgjedhur dhe për t’u zgjedhur në organet drejtuese të saj. Në mbështetje të këtij pretendimi, kërkuari sjell si argument se ligji u njeh anëtarëve të Akademisë, nga njëra anë, të drejtën për të vazhduar, ashtu si edhe më parë, kryerjen e të njëjtave angazhime profesionale e shkencore, dhe nga ana tjetër, i vendos ata në pozita të pabarabarta me kolegët e tyre më të rinj.

Sikundër u pretendua nga kërkuari në seancë gjyqësore, ligji, posaçërisht neni 8 i tij, ka krijuar një situatë faktike jonormale për veprimtarinë e Akademisë së Shkencave, për arsye se zbatimi i tij e redukton ushtrimin e të drejtës së votës për të zgjedhur organet drejtuese vetëm në 11 akademikë nga 45 që është numri i përgjithshëm i anëtarëve të Asamblesë. Kjo situatë do të sjellë ilegjitimitet institucional, sepse i gjithë procesi i vendimmarrjes do të realizohej nëpërmjet votave të më pak se gjysmës së anëtarëve të Akademisë së Shkencave.

Me qëllim të realizimit të kontrollit të kushtetutshmërisë të dispozitës ligjore të kundërshtuar, Gjykata Kushtetuese vlerëson si të domosdoshme të sqarojë, pikësëpari, kuptimin e saktë dhe të qartë që i duhet dhënë asaj dispozite. Aspekt i rëndësishëm i respektimit të kushtetutshmërisë së normave juridike është qartësia, rrjedhshmëria, koherenca dhe mungesa e kontradiksionit logjik ndërmjet tyre. Ekzistenca e paqartësisë, e pasaktësisë, e kontradiksionit logjik ose e pazbatueshmërisë të normave ligjore, që mbartin drejtpërsëdrejti rrezikun e mosrespektimit të parimit të shtetit të së drejtës, shërben si argument i mjaftueshëm, në fushën e kontrollit kushtetues, për t’i konsideruar ato si të papajtueshme me Kushtetutën. Një rregullim i pasaktë i normës ligjore që i lë shteg zbatuesit t’i jap asaj kuptime të ndryshme dhe që sjell pasoja, nuk shkon në përputhje me qëllimin, stabilitetin, besueshmërinë dhe efektivitetin që synon vet norma.

Mbështetur në rezultatet e kësaj analize, Gjykata Kushtetuese nxjerr përfundimin se neni 8 i ligjit të sipërcituar, për nga mënyra e rregullimit që ka synuar të arrijë nuk krijon garancitë dhe siguritë e mjaftueshme për ngritjen dhe funksionimin e këtij institucioni publik sipas standardeve

kushtetuese. Kjo dispozitë ligjore parashikon ndërprerjen e marrëdhënieve të punës dhe daljen në pension të anëtarëve të Akademisë, duke vendosur si kufi maksimal moshën 75 vjeç. Fjalja e dytë e këtij neni parashikon pamundësinë e ushtrimit prej kësaj kategorie akademikësh të funksioneve drejtuese, si edhe pjesëmarrjen pa të drejtë vote të tyre në mbledhjet e Asamblesë së Akademisë. Pengesa për të ushtruar funksionet drejtuese dhe mospasja e të drejtës për të votuar në mbledhjet e Asamblesë së Akademisë janë justifikuar nga ligjvënësi me mbetjen e kësaj kategorie akademikësh, për shkak të daljes në pension, jashtë strukturave të institucionit. Megjithatë, ligji duke parashikuar si mundësi edhe shtyrjen e moshës së daljes në pension deri në 75 vjeç, ka lënë hapësirë për ushtrimin, si të funksioneve drejtuese, ashtu edhe të së drejtës së votës nga anëtarë të Akademisë, të cilët mund të përfitojnë, përpara kësaj moshe, daljen në pension për efekt të ligjit “Për sigurimet shoqërore”.

Një interpretim i tillë i dispozitës ligjore, që buron nga vetë formulimi i saj, krijon një situatë të paqartë, sepse pranon që edhe akademikët e dalë në pension të mund të zgjidhen në funksione drejtuese të Akademisë së Shkencave dhe të votojnë për organet e saj. Krahës kësaj, neni 8 parashikon se akademikët, të cilët tashmë i kanë ndërprerë marrëdhëniet e punës me Akademinë e Shkencave dhe kanë dalë në pension pas moshës 75 vjeç, mund të marrin pjesë në mbledhjet e asamblesë, por pa pasur të drejtë vote. Nga njëra anë, akademikëve nuk u lejohej të zgjidhen në funksione drejtuese dhe nuk u njihet e drejta për të votuar, nga ana tjetër parashikohet që ata të marrin pjesë në mbledhjet e Asamblesë, duke u legjitimuar si anëtarë të rregullt të saj. Ligji nuk shprehet qartë për mbarimin e anëtarësisë, duke e nënkuptuar këtë si konsekuencë të heqjes të së drejtës së zgjedhjes për akademikët mbi moshën 75 vjeç. Mirëpo, një zgjidhje e tillë përbën një kufizim në të drejtat e anëtarësisë së akademikëve, kufizim që ka ndikim të drejtpërdrejtë mbi procesin e vendimmarrjes.

Neni 8, në formulimin e tij, përmban gjithashtu terma të pasaktësuar e të paqartë, të cilët mund të merren me kuptime të ndryshme duke krijuar terrenin për lindje keqkuptimesh e mosmarrëveshjes. Në këtë dispozitë përmendet nocioni “anëtarë të Akademisë”, duke mos specifikuar përfshirjen në këtë grupim vetëm të “anëtarëve të rregullt”, apo edhe të “anëtarëve të asociuar”. Kjo paqartësi e normës juridike nuk saktëson se për cilën kategori të anëtarëve të Akademisë vepron kufizimi i të drejtës së votës, si dhe ndalimi i ushtrimit të funksioneve drejtuese. Nga sa më sipër, Gjykata Kushtetuese thekson se në standardet e interpretimit të ligjit, kuptimi i qartë dhe i saktë është ai që i jep ligjit pajtueshmërinë e tij me parimet dhe konceptet kushtetuese, në përgjithësi, dhe me respektimin e parimit të shtetit të së drejtës, në veçanti.

Për Gjykatën Kushtetuese merr rëndësi të veçantë kryerja e analizës kushtetuese të nenit 8 të ligjit, për të nxjerrë përfundime lidhur me ndikimin që mund të ushtrojë kufizimi i të drejtës së votës së anëtarëve të Akademisë mbi moshën 75 vjeç në procesin e riorganizimit të Akademisë së Shkencave, të konstituimit të organeve drejtuese të saj, si dhe në zbatimin e parimeve kushtetuese të autonomisë institucionale dhe të lirisë akademike.

Liria akademike dhe autonomia institucionale janë parime të rëndësishme që kanë gjetur pasqyrimin e tyre në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë. Në nenin 57 të saj parashikohet se “Autonomia e institucioneve të arsimit të lartë dhe liria akademike janë të garantuara me ligj”. Zhvillimi i autonomisë akademike udhëhiqet nga ideja se shkencat mund të ekzistojë dhe të sjellë progres vetëm kur veprimtaria shkencore e akademike është e lirë dhe e pavarur. Mbi këtë bazë, parimi i lirisë akademike, që shpreh përpjekjen për mbrojtjen nga ndikimet që mund t’i vijnë lirisë së mendimit shkencor nga individë ose pushtete jashtë sferës akademike, ka të bëjë me autonominë institucionale që përfshin kryerjen e një sërë veprimesh dhe ushtrimit të një sërë tagrash në pavarësi nga kontrolli i pushtetit shtetëror. Pikërisht, kjo vetëqeverisje akademike reflektohet në lirinë e kërkimit dhe të krijimtarisë shkencore, në hartimin e programeve të kërkimit shkencor, në zgjedhjen, në mënyrë të lirë dhe të pakomanduar nga të tjerë të organeve drejtuese, si dhe në përcaktimin në mënyrë të pavarur të rregullave për organizimin dhe funksionimin e vetë institucionit. Për respektimin e këtij standardi kushtetues, ligjvënësi detyrohet të marrë masa të përshtatshme për moskufizimin e mjeteve financiare e organizative, në mënyrë që liria akademike, kërkimi shkencor dhe përcjellja e rezultateve të tij tek publiku të mbeten të

paprekura.

Sanksionimi drejtpërdrejt në Kushtetutë i autonomisë së institucioneve arsimore e shkencore, si edhe i lirisë akademike përbën njëkohësisht një detyrim për ligjvënësin për të kufizuar pushtetet e tij mbi veprimtarinë e tyre në fushë të kërkimit shkencor dhe të mësimdhënies. Nuk ka dyshim se është e drejtë e ligjvënësit të ndërhyjë në rregullimin e përmbajtjes së lirisë akademike, në parashikimin e pavarësisë nga kontrolli shtetëror të aktiviteteve të institucioneve kërkimore shkencore dhe të arsimit të lartë, pa cenuar autonominë institucionale që garantohet me Kushtetutë. Ushtrimi i tagrës së vendimmarrjes përbën një shprehje të efektivitetit të autonomisë institucionale dhe ndërhyrja e shtetit, pikërisht në këtë aspekt thelbësor, do të sillte vështirësi në zbatimin e ligjit dhe do të cenonte standardet kushtetuese të kësaj autonomie, si edhe të lirisë akademike.

Në ligjin objekt shqyrtimi, Gjykata Kushtetuese konstaton se nuk gjenden dispozita të plota që të rregullojnë tranzicionin për Akademinë e riorganizuar. Parashikimi me ligj i heqjes të së drejtës së votës për anëtarët e Akademisë mbi moshën 75 vjeç përbën mangësi thelbësore të ligjit, që sjell njëkohësisht edhe pamundësinë ligjore, në aspektin procedural, për të riorganizuar Akademinë e Shkencave.

Ligji nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademinë e Shkencave të Republikës së Shqipërisë”, në nenin 10 të tij, ka parashikuar Asamblenë si organin më të lartë drejtues të Akademisë, nga i cili do të zgjidhen të gjitha organet e tjera të saj, ndërkohë që akademikëve mbi moshën 75 vjeç u ka hequr të drejtën e votës. Ky parashikim ligjor sjell pamundësinë e mbledhjes dhe të konstituimit të këtij organi, për arsyen e thjeshtë se si anëtarë të rregullt të Akademisë mbeten të ushtrojnë të drejtën e votës vetëm 11 anëtarë, të cilët përbëjnë më pak se gjysmën e Asamblesë së Akademisë, Asamble që do të duhet të përbëhet nga 45 anëtarë.

Në këtë këndvështrim, ligji nuk ka parashikuar rregullime për mënyrën e vendimmarrjes, duke e bërë këtë në të njëjtën kohë edhe të pazbatueshëm. Referenca që vetë ligji ka bërë tek statuti për mënyrën e funksionimit të organeve drejtuese të Akademisë (neni 9/2) nuk sjell ndonjë zgjidhje, për arsye se statuti nuk ka autorizim ligjor të vendosë rregulla të ndryshme nga ato të ligjit dhe, njëherësh, as mund të bllokojë veprimin e ligjit, me anë të caktimit të rregullave që shmangin vullnetin e shumicës së anëtarësisë. Nisur nga sa më sipër, Gjykata Kushtetuese konkludon se këto rregullime duheshin parashikuar drejtpërsëdrejti nga ligji dhe jo nga ndonjë akt i prejardhur nënligjor, siç është statuti.

Pikërisht, situata e re që krijohet me rregullimin ligjor të parashikuar në nenin 8, që u heq akademikëve mbi moshën 75 vjeç të drejtën e votës krijon një situatë të bllokimit institucional dhe me pasoja të padëshirueshme. Reduktimi i ndjeshëm i numrit të akademikëve, pengon jo vetëm arritjen e quorum-it të nevojshëm ligjor për vendimmarrje, gjë që sjell pamundësinë në zgjedhjen e organeve drejtuese, por krijon impakt frenues edhe ndaj lirisë akademike, në kuptimin që ajo vendoset nën presionin e kushteve të papërshtatshme për t’u ushtruar plotësisht.

Mbështetur në vlerësimet e mësipërme, Gjykata Kushtetuese çmon se dispozita ligjore e sipërcituar, në pjesën që mohon të drejtën e votës për akademikët mbi moshën 75 vjeç, me pasojë bllokimin e procesit të vendimmarrjes institucionale dhe mosrespektimin e standardeve kushtetuese të lirisë akademike dhe të autonomisë institucionale, është e papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, duke u bazuar në nenet 131, shkronja “a”; 134, pika 1, shkronja “c” të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, si dhe në nenin 72 të ligjit nr.8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

VENDOSI:

1. Shfuqizimin si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë të frazës

“pa të drejtë vote” në nenin 8 të ligjit nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademinë e Shkencave të Republikës së Shqipërisë”;

2. Rrëzimin e kërkesës për nenet 5, 6 dhe 7 të ligjit nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademinë e Shkencave të Republikës së Shqipërisë”.

3. Heqjen e masës së pezullimit të zbatimit të nenit 15 të ligjit nr.9655, datë 11.12.2006 “Për Akademinë e Shkencave të Republikës së Shqipërisë”.

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë: F.Abdiu, K.Puto, S.Sadushi, S.Berberi, P.Plloçi.

Anëtarë kundër: Gj.Sauli, V.Kristo (Kryetar), Xh.Zaganjori, K.Peçi.